

PROJEKT: *Apis mellifera carnica* bioindikator in promotor biodiverzitete (Amc Promo BID)
Operacija se izvaja v okviru OP Slovenija-Avstrija 2007-2013

Rezultati 4. delavnice za pripravo *Med-sektorsko in mednarodno usklajenih priporočil za širjenje avtohtonih medonosnih rastlin in zatiranje invazivk*

Izvedba delavnice: 31.1.2013, BC Naklo, Strahinj

Število prisotnih: 46

Dnevni red:

9:30 – 10:00 Registracija udeležencev

10:00 – 10:10 Pozdrav udeležencev

10:15 – 10:25 Ogrevanje

10:25 – 11:25 Uvodne predstavitve:

- Vpliv invazivk na biodiverzitetu – primer Koritnega (Sara Strajnar, Zavod RS za varstvo narave, OE Kranj),
- Invazivke v zavarovanem območju (Tanja Menegalija, Triglavski narodni park),
- Invazivke v občini Bled (Miha Žvan, Društvo za varstvo okolja Bled),
- Razširjenost in odstranjevanje invazivk ob Kokri (Anže Čimžar, študent naravovarstva na BC Naklo),
- Vpliv invazivk na turizem (Sašo Gašperin, Kamp Šobec),
- Invazivke v kmetijstvu (Marija Kalan, Kmetijsko gozdarski zavod Kranj),
- Vpliv japonskega dresnika na uporabnost zemljišča (Rudi Plestenjak, podjetnik in lastnik zemljišč).

11:25 – 11:45 Odmor

11:45 – 12:00 Pregled rezultatov 1., 2. in 3. delavnice – Mateja Nose Marolt (Zavod RS za varstvo narave)

12:00 – 13:30 Delavnica in zaključki

13:30 Kosilo

Uvodne predstavitve in rezultati vseh AMC delavnic so dostopni na spletu:

<http://www.bc-naklo.si/index.php?id=amc> aktualno

Utrinki z delavnice za organizacije, ki neposredno in posredno prihajajo v stik z invazivnimi vrstami (občine, komunale, podjetja, društva, druge zasebne in javne ustanove).

ZAZNAVANJE TUJERODNIH VRST:

KAKO ZAZNAVATE (DOJEMATE) INVAZIVNE TUJERODNE VRSTE?

	-5	-4	-3	-2	-1	0	1	2	3	4	5
pred delavnico	8	12	9	5	1	1	2	-	-	-	-
ob koncu delavnice	12	12	8	3	2	0	1	-	-	-	-

LEGENDA: - 5 – zelo negativno, 0 – nevtrarno, 5 – zelo pozitivno

- skupno obakrat (pred in potem) 38 odgovorov; število odgovorov je manjše od števila udeležencev (nekateri so prišli prepozno, vsi se niso opredelili)

Iz sheme je razvidno:

1. Poudarjeno je dojetanje invazivnih vrst kot nekaj negativnega.

UVODNE PREDSTAVITVE

- V uvodnih predstavitev smo predavatelji izpostavili problem invazivk z različnih vidikov – z vidika naravovarstva (ZRSVN, TNP), kmetijstva, turizma in naravovarstva.
- Udeleženci so se prek predstavitev seznanili, da invazivne vrste vsekakor niso zanemarljiv problem ter da težave povzročajo različnim deležnikom v prostoru oziroma uporabnikom prostora. Prek predstavitev so si poslušalci ustvarili vtis o velikosti/obširnosti problema tujih vrst.

OGREVANJE – KATERE INVAZIVNE TUJERODNE VRSTE VAM POVZROČAJO NAJVEČ TEŽAV IN KAKŠNE?

Vsak udeleženec je navedel tri težave v povezavi z izbrano invazivno vrsto. Odgovori so zbrani glede na invazivno vrsto, ki težave povzroča, in vsebinsko strnjeni. Zanimivo je prešteti število odgovorov (izbir) za posamezno vrsto, ker tako vidimo, katero vrsto udeleženci ocenjujejo kot najbolj problematično. Za posamezno vrsto so nevedne tudi težave, ki jih ljudem povzročajo.

1. japonski dresnik - 30
2. ambrozija - 27
3. zlata rozga (kanadska in orjaška) - 10
4. žlezava nedotika – 6
5. vse druge našteje vrste – 3 ali manj

ZLATA ROZGA

- Je neukrotljiva, izredno hitro razrašča, izpodriva domače rastline – hitro se širi;
- obe rozgi spreminjata floro gozdnega roba, prerašča brežine in travnike;
- iz svoje ekološke niše je pobegnila v druge ekološke niše in jih spreminja z gosto razrastjo;
- kviri izgled na urbanih površinah na Jesenicah;
- onesnaženost;
- kanadska rozga vpliva na avtohtoni slovenski med.

AMBROZIJA

- Je alergen, povzroča zdravstvene težave (odgovor je naštet velikokrat!);
- kviri izgled okolice stavb;
- treba jo je zatirati;
- pri odstranjevanju so težave.

ŽLEZAVA NEDOTIKA

- Spreminja habitate, spreminja vegetacijo ob vodotokih, izpodriva avtohtone vrste, spreminja obrežja rek – izgled;
- vpliva na stopnjo biodiverzitete;
- rastlina se dobro prilagaja;
- prekomerno je že razširjena.

JAPONSKI DRESNIK

- Spreminja avtohtone habitate, s tem vpliva na avtohtone vrste, jim onemogoča rast. Zmanjšanje biodiverzitete;
- razrašča se na brežinah in prodiščih in jih prerašča,
- spreminja podobo krajine in se nekontrolirano širi,
- je najbolj agresivna rastlina pri nas in vse preraste,
- problem tudi na vrtu in ker dresnik povzroči pokanje škarpe;
- močna zaraščenost ob cestah zmanjšuje preglednost;
- vpliva na uporabnost zemljišča,
- veliko energije potrebujemo, da ga zatremo, če že, v začetni fazi;
- odstraniti ga je praktično nemogoče;
- nenamerna zasaditev pri gradbenih delih ob vodotokih.

ŠČIR

- Neestetski videz travnika ob hiši.

MALINE*

- Agresivna, hitra rast.

PAJESEN

- Onemogoča rast avtohtonih vrst;
- množično razširjanje.

TOPINAMBUR

- Zaraščanje brežin.

OCTOVEC

- Širi se hitreje od drugih vrst.

ORJAŠKI DEŽEN

- Povzroča fotodermatitis.

PLAZEČA DETELJA

- Plazeča detelja zavzema prostor, ker je agresivna.

*Komentar pripravljalka poročila: maline so avtohtona vrsta.

PREGLED REZULTATOV ŽE IZVEDENIH DELAVNIC

Mateja Nose Marolt je na kratko predstavila rezultate treh že izvedenih delavnic.

DELAVNIŠKI DEL

Delavniški del je potekal v dveh skupinah, kasneje sta se skupini zamenjali.

1. DEL: Od udeležencev smo dobili odgovore **katere ukrepe za zatiranje invazivk so že izvajali** in mnenja o **učinkovitosti** ter **stroških** teh ukrepov. O zatiranju invazivk govorimo, ko so se le-te na določenem območju že pojavile in jih želimo odstraniti.

Preglednica: **Izvajani ukrepi za zatiranje invazivk, njihova učinkovitost in stroški/vložek energije**

LEGENDA:

Kakšna je učinkovitost teh ukrepov?

(od 1 – 5; 1-popolnoma neučinkovito, 5-zelo učinkovito)

Kakšni so stroški oz. vložek energije za izvajanje teh ukrepov?

(od A-E; A-poceni; E-zelo drago; D in E nesprejemljivo/drago razen za izjemna območja)

UKREP	UČINKOVITOST	STROŠKI/VLOŽE K ENERGIJE
1. puljenje dresnika (zgodnja faza)	1-2 (Mnenja o učinkovitosti so bila različna, zapisano pa je le eno mnenje. Puljenje dresnika v zgodnji fazi je sicer eden najučinkovitejših načinov za odstranjevanje dresnika; učinkovitost 4-5, sploh primerjalno z drugimi načini zatiranja.)	D
2. puljenje nedotike (3-4 leta)	5	odvisno kdo puli
3. košnja nedotike (pred cvetenjem in semenjenjem)	5	B – stroški košnje
4. puljenje rudbekije	2	D
5. puljenje ambrozije	2 (Mnenja o učinkovitosti puljenja ambrozije so bila različna; v preglednici je zavedeno mnenje o najslabši učinkovitosti.)	
6. puljenje (izkopavanje) zlate rozge	5 (majhno območje)	B (majhno območje)
7. kombinacija metod (košnja, puljenje, zastiranje)	4 (ob vztrajnosti izvajanja)	
8. puljenje octovca	5	A (samo 1 primerek)
9. puljenje topinamburja	5	B

10. košnja topinamburja spomladi	5	B
11. puljenje topinamburja in ščira	2	D
12. paša topinamburja in ščira s prašiči	5	C
13. paša dresnika z ovcami	3-4	C
14. paša drobnice (koze) na območju robinije	5	A
15. košnja dresnika (večkrat letno)	3-4	C
16. herbicidi za zatiranje dresnika	4 (boomefekt, večkrat letno)	
17. herbicidi – omejena uporaba (vodovarstvena območja, kmetijstvo)	1	
18. izkopavanje (učinkovitost odvisna od terena)		
19. prekrivanje dresnika s črno folijo (celo rastišče)	?	B
20. košnja vseh vrst invazivk in zasajanje (vrbe) na brežine	?	
21. zalivanje invazivk s slanim kropom (manjša območja, npr. vrt)	? / zalivati 1 leto/3 (za plazečo deteljo)	C (za plazečo deteljo)
22. požiganje	2	A
23. vodna para (izvedli na BF)	?/4	D/E
24. presejati zemljo		
25. dopolnitev zakona, 24. člen ZON (4. točka)	učinek daljnoročno lahko velik	

Znak / med seboj ločuje več odgovorov.

OPOMBE:

-Udeleženci so nekoliko težko ločili ukrepe za **zatiranje invazivnih vrst** z ukrepi za **preprečevanje nadaljnjega širjenja vrst**. Zato smo naknadno ukrepe po potrebi uvrstili v drug sklop. Meja med zatiranjem in preprečevanjem širjenja je dejansko težko določljiva, saj s tem, ko zatiramo invazivke na nekem območju, hkrati tudi zmanjšamo možnosti za njihovo širjenje.

-Povsod učinkovitost in stroški niso opredeljeni.

2. DEL: Od udeležencev smo dobili odgovore **katere ukrepe za preprečevanje širjenja invazivk so že izvajali** in mnenja o **učinkovitosti** ter **stroških** teh ukrepov. O preprečevanju širjenja invazivk govorimo, ko invazivne vrste na območjih še niso prisotne, obstaja pa nevarnost novih rastišč invazivk (kot npr. ob posegih v obrežja rek, ob navozu zemljin, v primerih, ko so rastišča invazivnih vrst v bližini, v primerih neobdelanih zemljišč ipd.)

Preglednica: Izvajani ukrepi za preprečevanje širjenja invazivk, njihova učinkovitost in stroški/vložek energije

LEGENDA:

Kakšna je učinkovitost teh ukrepov?

(od 1 – 5; 1-popolnoma neučinkovito, 5-zelo učinkovito)

Kakšni so stroški oz. vložek energije za izvajanje teh ukrepov?

(od A-E; A-poceni; E-zelo drago; D in E nesprejemljivo/drago razen za izjemna območja)

UKREP	UČINKOVITOST	STROŠKI/VLOŽEK ENERGIJE
1. preveriti prisotnost invazivk	5	odvisno od velikosti posega, nižji kot odstranjevanje
2. odstranjevanje delov invazivk pred začetkom gradnje	5	odvisno od velikosti posega, nižji kot odstranjevanje
3. monitoring po gradnji in takojšnje ukrepanje	5	odvisno od velikosti posega, nižji kot odstranjevanje
4. čiščenje gradbene mehanizacije	5	odvisno od velikosti posega, nižji kot odstranjevanje
5. na javne površine se sadijo samo avtohtone vrste	5	A
6. evidenca deponij zemljin, pregled okuženosti, predvsem z dresnikom	5	
7. v primeru ugotovitve okuženosti zemljin z invazivkami – ukrep; določiti način ravnanja z okuženo zemljino	5	..
8. Uvedba certifikata		
9. V vrtnih centrih (vsaj) označitev invazivnih vrst	3	B
10. Izdelati kataster rastišč invazivk, vendar potrebna v nadaljevanju <i>strategija</i> , kaj se bo s temi podatki naredilo (uporabnost v naravovarstvu).		
11. Določitev odgovorne službe		
12. Podpiranje majhnih kmetij in obdelave zemlje. Pomembno je redno vzdrževanje, redna raba.		
13. Ozaveščanje javnosti.	4	C

KONČNA RAZPRAVA IN SKLEPI

V Evropi bi morali uvesti prepoved sajenja tujerodnih vrst, zakonsko. Glede odstranjevanja invazivk pa je treba najprej razmisliti, kam se bo odložila okužena zemlja in kje se bo deponirala, sicer je trud in odstranjevanje odveč. Treba je premisliti tudi o stroških: ali je večji strošek škoda, ki jo rastlina povzroča, ali so večji stroški odstranjevanja. Eno mnenje je bilo, da finančnega plusa odstranjevanja invazivnih vrst ni.

Obstajajo bioregulatorji invazivnih vrst, se pa o njih premalo govori. Najbrž gre za zelo občutljivo področje, kjer so še potrebne raziskave. Poznamo primer, ko so v Veliki Britaniji leta 2010 na omejenih območjih izpustili naravnega sovražnika japonskega dresnika, vrsto bolšice *Aphalara itadori*. Bioregulatorji so zelo vprašljivi kot borba proti tujim vrstam. En udeleženec je omenil izpust ameriške osice, da bi omejila širjenje medenega škržata, vendar naj bi osica začela uničevati pikapolonico (po drugih podatkih pa to ne drži, saj avtohtono pikapolonico izpodriva harlekinska polonica).

V nadaljevanju borbe proti invazivkam je treba razmišljati o paši s kozami. Treba bi bilo testirati, kakšen je učinek paše na zlato rozgo in japonski dresnik.

Pozornost je treba nameniti tudi semenom; v mešanica semen za krmljenje ptic je lahko prisotna ambrozija. Za neoporečnost semenske mešanice bi bila smiselna uvedba certifikata za ptičjo hrano.

Problem invazivnih vrst je globalen, podobno kot problem podnebnih sprememb. Uspešno bomo začeli reševati problem le, če se vanj vključi celotna družba. Tudi država bi se na zemljiščih v državni lasti morala proti invazivkam boriti bolj odločno, morala bi biti zgled.

Opomba: Zapisani rezultati so le povzetek diskusij. Pri mnenjih pravilnosti izjav nismo preverjali.

Pripravila: Sara Strajnar,
Zavod RS za varstvo narave, OE Kranj

Kranj, 22.02.2013

